СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 247. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 24. жовтня, 1922. VOL. XXX. No. 247. Jersey City, N. J., Tuesday, October 24, 1922. THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

МІНІСТЕР СУДІВНИЦТВА ОБОРОНЯЄ СВОЮ ПОЛІТИКУ

КЕНТОН, Огайо, 21. жовтня. — Ґенеральний прокуратор (міністер судівництва) Догерті виголосив тут нині передвиборчу промову, підчас котрої старався обороняти політику уряду, а спеціяльно політику міністерства судівництва в ріжних біжучих справах, як: процеси проти военних обманьств, процеси проти юній, тощо.

Говорячи про політику уряду проти страйку зелізничих робітників, Догерті заявив, що добуття від суду приказу проти страйкуючих зелізничих робітників було найменче драстичним способом, на який міг здобутися уряд, котрий хотів вирвати край з горожанської війни, яка на його думку грозила Злученим Державам наслідком зелізничого страйку. Він складав вину за страйк на радикальних провідників зелізничих юній, котрі буцімто не повагалися виступити проти інтересу цілого народа та звернути свою силу проти уряду.

ҐОМПЕРС ВІДПОВІДАЄ МІНІСТРОВИ

ВАШІНҐТОН, 22. жовтня. — Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці, подав до ґазет відповідь на публичні заяви, зложені ґенеральним прокуратором Догерті підчас його виборчої промови в Кентон, Огайо.

Ґомперс заявив, що своєю промовою Догерті схарактеризував себе яко невідповідальний аґітатор. Його слова Ґомперс назвав „абсолютним обманом". У відповідь на закид Догерті, що радикальні провідники зелізничих юній виступили проти американського уряду, Ґомперс каже, що коли вважати американських банкирів та властителів зелізниць американським урядом, то юнії справді виступили проти уряду. Він закидає, що всі заприсяжені зізнання, роздобуті урядом коштом півтора міліона долярів в тій ціли, щоби доказати змову зелізничих юній проти уряду, були роздобуті шпіцлями уряду від шумовиння страйколомів та від підозрілих людців, які за заплату готові підписати все, що схочеш. З такими підробленими доказами, каже Ґомперс, можна доказувати все, що лишень забажаеться, але такі докази не докази.

Далі Ґомперс остро виступав проти провідника слідчого бюра департаменту судівництва Віліема Бернса, називаючи його підозрілим характером, котрий займався обманчивим укладанням ліст присяжних суддів.

СКЛИЧУТЬ НАДЗВИЧАЙНЕ ЗАСІДАННЄ КОНҐРЕСУ

ВАШІНҐТОН, 21. жовтня. — Президент Гардинґ дав до зрозуміння, що він постановив скликати надзвичайне засіданнє конґресу на день 20. падолиста с. р., щоби порішити справу підпомоги американській торговельній фльоті.

Таку заяву зложив президент провідникам републиканської партії, що відбували з ним конференцію.

ПРОГИБІЦІЙНІ ЗАРЯДЖЕННЯ УВІЙШЛИ В ЖИТТЯ

ВАШІНҐТОН, 21. жовтня. — Нині о півночи увійшли в життя закони про виконуваннє конституційної постанови про прогибіцію, котрі після думок департаменту судівництва мають забороняти перевіз алькоголічних напитків так на американських як і на чужих кораблях в обрубі трох-милевого прибережного поясу.

Президент Гардинґ спершу задумав видати рішенне, на основі якого речинець розпочаття обовязуючої сили закона малоби відложитися на певний час, щоби корабельні лінії могли приготовитися до нових обставин, але департамент судівництва видно був проти сього і речинець не продовжено.

КУ-КЛУКС-КЛЕН В ЦЕРКВІ

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 22. жовтня. — Підчас відправи богослуження в Першій Баптиській Церкві в сьому місті увійшло до церкви підчас проповіди пастора Мекдоналда сімох закаптурених людий. Кождий з них мав на собі довгу білу одежину, а провідник держав в руках американський прапор. Увійшовши до церкви, вони задержалися при виході, а один з них пішов хідником помежи лавками на перед церкви. Тут він задержався, клякнув на східцях церковного підвисшення, схилив голову буцімто до молитви, а потім піднісся й подав бесідуючому проповідникови листа, заадресованого до проповідника. Сей, перериваючи проповідь, розірвав коверту та став читати. Лист просив його, щоби він прочитав зібраним зміст письма. Проповідник се й зробив. Лист був підписаний здуманим іменем якогось урядника, як се часто буває в тайних товариствах, з фантастичним титулом нюджерського відділу Ку-Клукс-Клена, тайної американської організації. Лист коротко заявив, що ціли організації є: попирати чисте жіноцтво, патріотизм, милосердні інституції й церкви.

Скінчивши читати листа, проповідник згадав коротко про несподівану візиту. Він сказав, що його церков годиться зі засадами, висказаними в листі Ку-Клукс-Клена, і що він не мав нічого проти приходу її членів підчас богослуження.

Того самого дня в одній місцевій американській ґазеті появилася публична заява якогось урядника Ку-Клукс-Клена, в котрій сей пригадував американській публиці, що організація ухвалила на своїй конвенції виступати проти соціялізму, синдикалізму і других „ізмів", ворожих американській формі правління.

МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ ТЯЖКО ХОРИЙ.

ШИКАҐО, 6-го жовтня. — Митрополит Шептицький захорів нагло дуже поважно, в Шикаґо й остає в шпитали Братів Алексіянів. Митрополит хоруе від довшого часу на запаленне жил в ногах.

Дня 5-го с. м. митрополит відправив в церкві в Шикаґо Службу Божу. В полудне виїхав до міста Милвокі і вернувся о годині 5-тій пополудні Вечером о 7-ій годині жалувався що не чується добре, а о год. 9-ій дістав сильну дрож і бу зовсім безпритомний. Місцений парох о. В. Єтецюк покликав найблизшого українського лікаря д-ра С. Гриневецького, який дав хорому першу поміч. Опісля покликано ще Д-ра В. Сіменовича і, Д-ра М. Сіменса. Горячка у хорого змоглась до 105 степенів. Українські лікарі рішили покликати до помочі одного з найспосібнійших тутешніх лікарів, Професора Кляйна. Візваний професор Кляйн потвердив зроблену д-ром С. Гриневецьким діягнозу, констатуючи у хорого септичне затроєнне крови, яке витворилось із запалення жил в ногах, та порадив перевести митрополита до шпиталю Братів Алексіянів, що й зроблено о год. 12-ій вночі.

На другий день, 6-го с. м. митрополит прийшов до себе на стільки, що відзискав свідомість, а горячка впала до 100 степенів.

Стан здоровля митрополита, як на таку тяжку хоробу зовсім, вдоволяючий.

Хорий митрополит остав у шпиталі два тижні. Тепер вже значно подужав.

КОНЕЦЬ ПРОЦЕСУ ЗА ЗНУЩАННЯ НАД МОРЯКАМИ.

АНАПОЛИС, 21. жовтня. — Нині покінчився процес в справі знущань Віліема Робисона, старшого офіцира американської военної фльоти, над моряком Мекґреґором.

Трибунал видав вже присуд, але ще його не оголосив, бо після військової судової процедури вирок має бути наперед потверджений висшою військовою властю.

Незадовго будуть поставлені перед суд другі офіцири, обжаловані за такий самий злочин. Висші військові власти підозрівають, що знущання над низчими моряками є поширені загально, бо коли недавно власти приказали, що кождий офіцир, старающийся о відпустку, мусить підписати заяву, що після його сумлінного переконання він не допустився переступлення заряджень проти знущання над підчиненими собі моряками, більшість офіцирів воліла зречися урльопу як підписувати заяву.

ТИХИЙ ГОДИННИК.

БЕРЛІН, 22. жовтня. — Німецький інжинір Гайнріх Шіферштайн винайшов тихий годинник, який ходить без тикання, зовсім мовчазно.

ПРИНЯТТЄ ДОСТОЙНОГО МИТР. ШЕПТИЦЬКОГО В ШИКАҐО.

Дня 1-го жовтня с. р. українська шікаґовська громада влаштувала вечерок на принятте митрополита Шептицького. До вечері засіло 170 осіб. Цілий час приґравала українська музика. В межичасі хор співав патріотичні пісні переплітані деклямаціями. По вечері Др. С. Гриневецький зааранжував збірку на сироти в старім краю. Успіх збірки був прекрасний, бо в протягу двох годин гості зложили 1,515 долярів, які й зараз вручено митрополитови.

„РИЗИКОВНЕ" ЗАНЯТТЯ.

В Шікаґо помер оногді богач Тавнер Вебстер. В своїм тестаменті заявляє він, що він мав спершу намір розділити свій маєток на рівні части межи всі діти. З огляду, однак, що його один син має дуже „ризиковне" заняття, він постановив записати йому два рази тільки, що другим дітям. На такій основі він записав своїм дітям по 25,000 долярв, а свому синови Генрому Кичелеви Вебстерови 50,000 долярів. Сей син є письменником.

НОВИЙ СПОСІБ ОҐРІВАННЯ.

До заряду стейтової тюрми стейту Ню Йорк в Осининґ наспіло недавно кілька жалоб на недостаточне оґріваннє кімнат. Скаржився один канцелярист, занятий в тюрмі, що він не може працювати, скаржилося кількох вязників, що їм за холодно. Поліційний урядник, що має під своїм зарядом вугля та друге топливо тюрми, постановив спробувати, чи нарікаючим справді зимно. Він казав свому слузі застукати до парових рур так, як се стукотять самі рури, коли в них входить пара. В якийсь час потім він переходив коритарем та питався вязників, що нарікали на зимно, як вони почуваються. Всі невдоволені відповіли тепер, що їм тепло. Видно, вони чули стукання в рурах, додумалися, що се певно пара так стукає, а тепло то вже вони самі собі вифантазували в своїм мозку.

НОВИЙ СОРТ ОБЕЗПЕЧЕННЯ.

Генрі Айвс, гуртовий аґент для продажі асекураційних поліс, в Ню Йорку, оголосив був в четвергових місцевих ґазетах, що він продає обезпеченнє на случай затроєння паями („пойзен пай іншуренс".) Се обезпеченнє має охороняти властителів реставрацій від втрат, які їм прийшлобся понести на случай, якби так хто захорів від їх поживи та пізвав їх потім до суду й виграв справу.

Процеси того рода намножилися в нюйорських судах головно від часу як один великий реставран на Бродвею подав гостям „пай", в котрім була страшна отруя Маршеник, від котрої відтак померло 11 осіб. Коли властитель дістав опісля позвів на загальну суму 100.000 долярів, тоді реставратори побачили небезпеку від подібних случаїв для своїх бизнесів. Вислідом була асекурація, яка, видно, нагадує асекурацію, яку беруть собі властителі автомобілів.

ЛЯЦЬКІ-КОЛЬОНІСТИ УБИЛИ УКРАЇНЦЯ-КАЛІКУ.

В селі Галущинцях повіт Скалат, Поляки побили відомого українського селянина Дмитра Хому, так тяжко що він на другий день покінчив життя. Дмитро Хома пішов з рідного села Шляхотських Жеребок, в гостину до Ґалущинець, де є богато польських кольоністів. Межи тими та Хомою, котрий був свідомий з давна Українець, прийшло до словної перепалки за польське пануваннє над Галичиною. Розлючені острими відповідями Хоми, Ляхи перестали з ним говорити, а місто сього накинулися на нього з бійкою мимо сього, що він був каліка. Тяжко побитого привезено до ріднього села, де він на другий день помер.

Дмитро Хома був відомий не лише в своїм повіті, але й в Америці, де він побував, працюючих в пенсилвенійських майнах, кілька літ і де брав участь в народній роботі, поки окалічів частинним паралїжом і поїхав до Краю.

БОНАР ЛО МАЄ ПРИНЯТИ СТАНОВИЩЕ ПРЕМІЄРА ПО ВИБОРІ НА ПРОВІДНИКА КОНСЕРВАТИСТІВ

ПЕРШИМ ЗАВДАННЄМ НОВОГО БРИТАНСЬКОГО МІНІСТЕРСЬКОГО КАБІНЕТУ БУДЕ ПЕРЕВЕДЕННЄ НОВИХ ВИБОРІВ ДО ПАЛЯМЕНТУ.

ЛОНДОН, 22. жовтня. — Ендру Бонар Ло не мав нині спокійної неділі. Він приймав ріжні політичні депутації, з якими обговорював теперішнє положенне в Анґлії.

Завтра мають зібратись консерватисти палати послів і палати лордів на нараду, на якій мають вибрати Бонара Ло своїм провідником.

По сьому виборі він може приняти становище премієра і згодитись утворити новий, консервативний кабінет, та предложити його королеви Юріеви до затвердження.

Опісля слідувало би розпущенне парляменту і проголошенне нових виборів.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ВЕДЕ АҐІТАЦІЮ.

ЛОНДОН, 22. жовтня. — Бувший премієр Лойд Джордж був в Лідс, а відтак говорив і в Лондоні. У промовах він каже, що має меч в руках і буде воювати, поки йому стане сил. Він каже, є за народом, а консерватисти видвигнули політику партійну.

ФРАНЦІЯ ЗАПЛАТИТЬ... НІМЕЦЬКИМИ ГРІШМИ

ПАРИЖ, 22. жовтня. — Французький премієр Пуанкаре приняв нині рано американського амбасадора Майрона 0. Геррика і просив його, щоби порадив державному департаментови у Вашинґтоні, аби Америка держала далі своє війско над Реном в Німеччині.

Він запевнив амбасадора Геррика, що Франція зверне Америці кошти удержання війска з гроший, які дістане від Німеччини.

БУВШИЙ КАЙЗЕР ЩЕ НАЗИВАЄ СЕБЕ КАЙЗЕРОМ

АМСТЕРДАМ, Голяндія, 22. жовтня. — Німецький цісар при зголошенню до шлюбу в Дорн, подав своє імя так: „цісар і король, його високість Вільгельм II." Вік подав на 63 роки і зазначив, що не має жадного заняття.

Вінчанне буде 5. падолиста с. р.

КАЖУТЬ, ЩО БОЛЬШЕВИКИ ПОСИЛАЮТЬ ТАЙНИХ АҐЕНТІВ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

БЕРЛІН, 22. жовтня. — Російські еміґранти в Берліні заявляють, що московські большевики створили в Гамбурґу свою головну кватиру на Німеччину, відки що місяця посилають до Злучених Держав по кількадесять тайних аґентів.

ПЕРЕД ВИБОРАМИ В ПОЛЬЩІ

ВАРШАВА, столиця Польщі, 22. жовтня. — За два тижні мають відбутися в Польщі вибори до „сейму" і „сенату", котрі опісля виберуть президента („начельніка") польської „републики".

Досі зачало аґітацію вже 19 ріжних партій і ґруп, котрі видвигнули своїх кандидатів. Кромі того також поодинокі міста і повіти ставлять ще своїх окремих кандидатів.

Аґітація відбувається більше на вічах, бо недостачі і дорожні паперу годі вести аґітацію брошурами та афішами.

Партії соціялістичні і людові підпирають Пілсудського, котрого хотіли би знова бачити „начельніком паньства". Зокрема підпирає Пілсудського бувший премієр Вітос, котрий з Пілсудським зробив умову про участь в правлінню „републикою" по виборах.

Консерватисти, вшехполяки іклерикали ведуть теж завзяту аґітацію за своїми кандидатами і сподіваються успіху, але імовірно Пілсудський має більші вигляди на успіх.

ТУРКИ ХОТЯТЬ ВОЕННОГО ВІДШКОДОВАННЯ ВІД ГРЕЦІЇ

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 22. жовтня. — Турки задивились на аліянтів, котрі постановили були на версайській конференції знищити Німеччину при помочі „военного відшкодовання", і собі тепер ставлять такі домагання до Греції.

Турецький представник князь Абдул Меджід заявив, що Туреччина домагати-меться великого відшкодовання від Греції за знищенне Малої Азії.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КРУЖЛЯК ПІД ВЛАДИВОСТОКОМ

МОСКВА, столиця Московщини, 22. жовтня. — З Владивостока, на Сибірі, доносять, що туди прибув американський военний корабель Сакраменто, який вислано на домаганне тамошнього американського консуля.

Війска далекосхідної (сибірської) републики зближаються до Владивостока і ведуть переговори з Японцями, щоби віддали се місто в їх руки.

ТУРКИ ВБИВАЮТЬ ГРЕЦЬКИХ ЗБІҐЦІВ

ЦАРГОРОД, 22. жовтня. — Турецькі неправильні війска у Східній Тракії нападають на грецьких збіґців, рабують їх і вбивають.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3. 1917. authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7[illegible]

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНҐРЕС.

Український Національний Конґрес, скликаний „Обеднанием Українських Орґанізацій в Америці", відбудеться в четвер і пятницю, дня 26. і 27. жовтня 1922. року в Філяделфії, Па., в сали „Словак Гол", 510-512 Фермавнт Евеню („SLOVAK HALL". 510-512 Fairmount Ave.)

Програма Конґресу:

(1) Провіренне повновластий. Кождий делеґат предкладае свою повновласть спеціяльній верифікаційній комісії, зложеній по одному представникови з кождої центральної орґанізації, що являеться членом „Обеднання Українських Орґанізацій в Америці".

(2) Отворенне Українського Національного Конґресу.

(3) Вибір президії та комісій Українського Національного Конґресу.

(4) Справозданне тимчасового комітету „Обеднання Українських Орґанізацій в Америці".

(5) Реферати про політичне становище українського народа.

(6) Реферати про матеріяльну допомогу для українського народа в старому краю: для Великої України, для галицького уряду, для боротьби в Галичині, для підпомоги культурної праці, і т. д.

(7) Реферати в справі переведення постійної орґанізації американських Українців.

(8) Вибір уряду орґанізації.

(9) Реферат про потреби народної освіти серед Українців в Америці.

(10) Реферат про справу української пропаґанди в Америці.

(11) Внесення та проекти.

(12) Замкнення Українського Національного Конґресу.

ПОЧАТОК КОНҐРЕСУ ТОЧНО О 10-тій ГОДИНІ РАНО.

УВАГА. Хто буде їхати до Філяделфії зелізницею Пенсилвенія, най їде до стації на Брод стріт (**Pennsylvania Broad street station**). Вийшовши зі стації на Маркет стріт, велику вулицю перед стацією, най всідае на котрунебудь стріткару, що їде на схід, і най їде нею аж до Пятої Вулиці (**Fifth Street**), зажадавши пересідки („ексчендж", **exchange**). На Пятій Вулиці пересісти до стріткари ч. 50. або 55., що їде на північ, та висісти на Фермавнт Евеню (**Fairmount Ave.**).

Хто їде зелізницею Болтимор енд Огайо, най їде до стації на 24-ій Вулиці. Звідти їдеться до галі засідань такими самими стріткарами, як з Пенсилвенійського двірця.

Хто їде зелізницею Філаделфія енд Редінґ, приїзджае на „терминал" на Маркет стріт і 12-ій вулиці, а звідти їде такими самими стріткарами, як той, що приїхав на Пенсилвенії.

ЗНОВ КРАЙНІ.

В хвилі, коли ціле українське громадянство Галичини обєдналося для одної великої цїли боротьби за самостійну державу, в хвилі коли всі українські партії Галичини, все, що живуче, здорове й гарне, злучилося для послідної боротьби на життє й смерть проти лютого наїзника рідного краю, в хвилі, коли з Галичини лине вістка за вісткою про загальну полумінь українського повстання, рівночасно з тим ідуть також вісти про страшні й лячні знущання ляцьких катів над українським народом.

Та не знущання ворогів е найстрашнійшою вісткою з рідного краю в теперішню пору. Вони не е нічим инчим, як лишень тим, що ми могли від наїзників сподіватися. Се їх послідний ратунок, се їх послідна спроба заломити лячними знущаннями українського духа. Богато тяжче е читати вістки про захованне декотрих українських діячів в сю велику історичну хвилю. Не говоримо про кацапських зрадників з табору Лісковацького та спілки, бо хто вже раз служив проти свого народа Москалям, той легко буде служити проти нього Ляхам. Прикро, однак, мусить вразити читати серед підлизачів та запобігачів ляцької ласки імена людий, котрі для українських селян та робітників Галичини були запорукою політичної чесности. Здивуватися мусить читач старокраевих ґазет, стрічаючи попри людців в роді Яцкова й Твердохліба визначних людий з радикальної партії, як Лаврука, Шикерика-Доникова та вперто повторюване, хоч пильно заперечуване, донесенне про звязь з ними самого „січового атамана", Кирила Трильовського.

Коли вісти зі старого краю та дальший хід подій справді потвердить участь „учеників Драгоманова" в польській інтризі, то історія українського народа мати-ме ще один сумний доказ на те, що „угодова" гниль правильно починае насамперед ділати від тих, що себе словами представляють найбільше завзятущими, найбільше безоглядними, найбільше скрайними й непримиримими. Подібних примірів достарчила нам вже історія революції в Росії та Великій Україні. Мали ми подібні приміри й в Америці, де за „Федераціею з Польщею" заявлялися публично одиниці, що величалися героями боротьби проти Поляків.

Як тут, так там справдішними героями боротьби лишилися широкі маси борців, котрі не виступають театрально вперед, але які переносять на собі львину частину боротьби проти наїзника, і які, хоч не згадані по імени, своею працею й жертвами таки поставлять будову національної независимости.

НЕПОМІТНИЙ ГЕРОЙ.

ДОБРОВІЛЬНА СМЕРТЬ ПРЕСОВОГО РОБІТНИКА.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Хто живе довший час у Німеччині й близько придивляеться до сучасних Німців, той може прийти од висновку, що від колишнього німецького ідеалізму не залишилося й сліду. „Був колись порядний народ, а нині зійшов на пси!" — скаже собі кождий, хто ранійше знав Німців з книжок, а тепер мав нагоду придивитись до них у щоденнім життю.

Чи може так круто змінитися характер цілого народу, а коли може, то з яких причин, — це питанне ми полишимо розвязувати соціольогам, психольогам та історикам. Ми-ж обмежимося сконстатованнем того факту, що ідеалізму в нинішнім німецькім життю справді немае. Безоглядна боротьба за істнуванне, озлобленість, нечемність, крайній матеріялізм у всіх ділянках життя, навіть публичного й духового, — ось характеристичні ознаки сучасної Німеччини.

З тим більшим подивом і пошаною треба ставитись до тих нечисленних одиниць, які ще високо тримають прапор старого німецького ідеалізму. Кождого дня їх стае все менше й менше, тих ідеалістів старої школи, тих романтиків типу Шилєра, Шлєґеля, Новаліса й Брентано. Але це вперта ґенерація, яка ні за що не хоче вимерти до остатку. Очевидно, останній ідеаліст помре в Німеччині ще не скоро.

З якого приводу ми заговорили про німецький ідеалізм? Привід нібито й незначний. Цими днями застрілився в маленькім місточку Штріґау, коло Бресляви, начальний редактор місцевої ґазети Герман Мюлєр. Як відомо, Мюлєрів є в Німеччині дуже богато: кождий третій Німець зветься, коли не Шульц чи Маєр, то вже певно Мюлєр. Тому про смерть якогось Мюлєра не варто було-б і говорити: ще досить багато живих Мюлєрів залишилось. Так саме не варто було-б оповідати про якесь нікому незнане місточко Штріґау, про яке навіть не кождий Німець знає, чи воно є на світі чи нема його.

А проте ця смерть не йде з голови, й про неї конче хочеться ширше розповісти цілому світови. Застрілився бо цей Герман Мюлєр не тому, що захляб на незлічиму хоробу, не тому, що позбувся заробітку, не тому, що померла йому дуже близька людина — взагалі ні з одної з тих причин, через які люде звичайно відбирають собі життя. Застрілився він тому — навіть дивно це казати в наших тверезих часах! — що ґазета, яку він досі реаґував, перейшла в инші руки й змінила свій напрямок з демократичного на чорносотенний (німецько-національний).

Для пояснення треба сказати, що німецька преса взагалі переживає нині дуже скрутні часи. Обезціненнє німецького гроша викликало страшенну дорожнечу. Дорожіють, розуміється, й ґазети, бо дорожіє папір, дорожіють робочі руки, дорожіє фарба. Але коли дорожіє хліб, то люде від того не перестають його купувати, бо їсти вони мусять. А коли дорожіє ґазета, то люде перестають її передплачувати й купувати, бо без ґазети всетаки можна обійтися. І тому щодня надходять звістки з ріжних кутків Німеччини, що то там, то тут яканібудь ґазета „наказала довго жити".

Коли-ж яка ґазета не хоче закриватись, а за всяку ціну хоче дамі жити, то вона мусить шукати за новими видавцями, які мають досить грошей, щоб перетриматись через скрутний час. Такі видавці знаходяться, але, на жаль, тільки серед правих, консервативних німецьких кругів. Один „некоронований король Німеччини", Гуґо Стіннес, понакуповував вже таким способом цілу купу ґазет. Купівлею ґазет займаються також праві німецькі партії, щоб через них затуманювати народ і ширити свої реакційні думки.

Нові господарі твердою рукою беруться до діла. Вони частину ґазет закривають, частину обєднують до купи, звільняють старих демократичних редакторів і ставлять на їх місце своїх людей, таких самих чорносотенців, як вони самі. Наслідком цього процесу німецька преса нинішнього дня виглядає зовсім не так, як вона виглядала ще перед роком. Багато ґазет припинилося, багато змінило напрям, і лише нечисленні лишини ще борються за своє істнуванне.

Така доля спіткала й „Штріґауський Вістник", редаґований покійним Германом Мюлєром. Кріза примусила старих видавців передати ґазету в нові руки. Перед продажею видавці запевнили Мюлєра, що ґазета не перейде в руки правих видавців. Але в дійсности ґазету купили німецькі націоналісти й негайно позвільняли демократичних редакторів, призначивши на їх місце своїх людей.

Хоч самого Мюлєра нові видавці не посміли викинути, бо він був забезпечений добрим контрактом, проте він не міг пережити того, що справа, якій він присвятив ціле своє життя, має загинути марно — й він пустив собі кулю в голову.

Ця смерть стоїть перед нами, як подвійна загадка, подвійна незрозумілість. Матеріяльні побуди тут безумовно відпадають, бо Мюлєр залишався в ґазеті на своїм становищу й був взагалі заможною людиною. Отже маємо тут до діла з актом чистого ідеалізму, з жертвою во імя чистої ідеї. Але звідки міг взятись чистий ідеаліст у сучасній Німеччині, наскрізь просяклій сухим, безоглядним матеріялізмом? І потім друга загадка, друга незрозумілість: звідки міг взятись чистий ідеаліст у такім неідеалістичнім фаху, як сучасна журналістика?

Остання загадка здається ще більш замотаною, ніж перша. Коли-б застрілився учений, що не мав щастя з якиминебудь дослідами — це ще можна було-б зрозуміти. Коли-б застрілився державний муж, який бачить свою батьківщину в невої та пониженню — це ще швидче можна було-б зрозуміти. Але журналіст, ґазетяр, „брехунець", як його зневажливо називає сучасний міщанин-філістер, — щоб він застрілився одиноко з тої причини, що його ґазета змінила напрям — над таким фактом не можна не задуматись.

Перша загадка має для нас, так би мовити, „академічне" значіннє. Можемо лише сконстатувати, що німецький ідеалізм не вмер — і на тім заспокоїтись. Але друга загадка, професійно-журналістична, має для нашого суспільства ширше значіннє, бо якраз у нас пошана до періодичної преси та до її робітників лишає бажати багато більшого.

Від наших громадян нераз можна почути, що „періодична преса понижує літературні звичаї" (сам цими дням ичув), що „всі ґазетярі — пройдисвіти", що ґазети тільки „брешуть" і т. д. А скільки прикростей доводитсья читати нашим редакторам у тих листах, що надходять до них од „любих читачів"!... Нема тої ганьби, нема тої лайки й зневаги, якої не почув би робітник нашої преси з уст „вдячної публики".

З українських редакторів ніхто ще не застрілився через те, що його ґазета змінила напрям. Дай Боже, щоб це й не трапилося ніколи. Але добровільна смерть німецького редактора показує, що чистий ідеалізм живе також у фаху журналістичнім, що журналіст працює не тільки пальцями й головою, але також серцем і душею, не тільки ради „хліба куса", але й ради „Господа Ісуса", що бувають моменти, коли отой журналіст, отой „брехунець" і „пройдисвіт", може піднестися во імя своєї журналістичної ідеї до високостей найвищого ідеалізму, до яких рідко піднесеться робітник иншого фаху.

Тому — щира пошана перед могилою непомітного героя Германа Мюлера, але разом з тим і більше пошани до тих, хто на нашій неораній ниві провадить ту саму справу, якій служив і за яку помер отой німецький ідеаліст.

Берлін, 7. жовтня. **Радянин.**

МОДЕСТ МЕНЦИНСЬКИЙ.

СПОМИН З КЕЛЬНА.

(Від власного кореспондента).

„У Київі бути і пісні не чути,
Не бачити нашого батька Миколи"...

Так починав наш поет Осип Маковей описувати у своїй поемі „Подорож до Київа" відвідини у нашого славного Миколи Лисенка.

Подібно можна би сказати: Бути в Кельні й не почути Модеста Менцинського!...

Очи чужинця, який приїздить до чудового німецького міста Кельна над Реном, чарує кельнський собор, найдосконалійший твір ґотицького будівництва, початий в 1248 р., третій по величині (Рим, Міляно, Кельн) з католицьких церков світа. Не знаю чому, але кельнський собор зробив на мене своею красою більше вражіннє, ніж Собор Пресвятої Діви (Notre Dame) в Парижі.

А вуха чужинця, який приїздить до Кельна, чарує голос нашого земляка Модеста Менцинського, героїчного тенора кельнської опери.

Я не маю музичної освіти і не беруся оцінювати спів і гру Менцинського. На мене він робить найбільше вражіннє, коли співає українські пісні. А співав він їх на українських концертах і у Львові, і в Відні і в Празі і в Берліні. Де тільки покличуть його земляки, він не жаліє ні часу, ні труду ні коштів, щоби своїм голосом звеличати славу української пісні.

Але я читав рецензії театральних критиків на його оперові креації, переважно героїв Ваґнерівських опер. І бачу, що ті критики просто не можуть знайти слів, якими можна би звеличати як слід спів і гру Менцинського. Не потребую додавати, що Ваґнерівські опери належать до найтруднійших річий в области співу і гри. Або читати ті похвали в пресі того німецького міста, де Менцинський приїде на концерт!

Не тільки Кельн і Німеччина знають Менцинського. Перед тим був Менцинський тенором в королівській опері в Стокгольмі в Швеції. Крім того співав на гостинних виступах в Бельгії, Голяндії, Австрії і т. д.

Та коли для чужинця, який приїде до Кельна, Менцинський цікавий тільки тим, що він великий артист, то для Українця Менцинський дорогий як земляк. І коли читаете ті похвали для нього, то радієте, що таку славу в чужім світі має Ваш брат, Українець.

Розуміється, Вам не досить побачити його на сцені, Ви хочете побачити його не як Зіґфріда, чи Тангайзера, чи Льоенґріна, але як Модеста Менцинського, поговорити з ним, як говориться з земляком на чужині.

Сидимо в його гостинній хаті, де зі стін дивляться на нас потрети українських діячів, а з бібліотеки виглядають до нас українські книги, — й ґоворимо про особисте й народне, про минуле й будуче, про те, що радує і болить.

Один тон з сеї розмови: Як Менцинський леліяв думку, щоб перенестися до Київа творити українську оперу, як в один час ся думка вже, здавалося, починає здійснюватися і як невдачі будови української державности розвіяли її. Приходить далі сидіти і працювати на чужині.

Щож далі? Артист має ріжні пляни. Хотів би поїздити по світі, не сидіти на однім місті.

Розсновуючи сі пляни, кажу: А як би так до Америки? Адже збирають там славу і маеток инші артисти, менші від Менцинського, чому не міг би сього зробити наш славний земляк!

Ми, Українці, працюемо тепер, щоби здобути для нашої національної справи американську публичу опінію.

Нехай би в сій праці поміг також голос Менцинського. Коли-б він так виступив в нюйорській Метрополитен опері і в инших славних американських операх, коли-б дав ряд концертів і коли-б усі ті, що любуватимуться його голосом, довідалися, що се син тої української Галичини, над якою так тепер знущається Польща!...

Треба би тільки, щоби хтось з американських земляків приготовив для нашого славного земляка дорогу до американських опер, приготовив так, як на се заслугує його великий талант.

Гайдельберг, 4. жовтня 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

ВИБОРИ ДО ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ І СЕНАТУ І УКРАЇНЦІ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

З огляду на відоме міжнароднє положенне галицької справи, всі політичні чинники українського народу в Галичині постановили участи у виборах до польського сойму і сенату не брати, бо ся участь була-б запереченнєм українського державного права в Галичині, яке непохитно обстоюють галицькі Українці.

Натомісць беруть участь у виборах Українці Холмщини, Підляша, Полісся і Волині, тих українських земель колишньої Росії, які Польща захопила вчасі війни і революції. Українці сих земель беруть участь у виборах не тому, щоб відмовлятись від ідеї власної державности і національної едности, а тому щоби придбати змогу красше боронитись перед польонізацією в сім **переходовім** часі та економічного добробуту населення краю, як довго він остає при Польщі.

Не дивлячись на те, що виборча ординація до сойму і сенату польським звичаем сконструована так, щоб Українці по можности туди не попали, а виборчі практики польських властий напевно доложать старань, щоби ті добрі для Поляків прикмети виборчої ординації були належито використані, всеж є надія, що і Українці своїх послів в польському соймі і сенаті **таки мати-муть.**

Про се свідчать дотеперішні приготовання до виборів і хід передвиборчої кампанії. Утворено окружні виборчі комітети для Холмщини і Підляша в Холмі, з підкомітетом для Полісся в Бересті, і для Волині в Луцку, з підкомітетом для східних поліських повітів в Пинску. Цілою виборчою акцією кермує Центральний Український Виборчий Комітет, із секретаріятами в Холмі і Луцку, який увійшов в бльок з виборчими комітетами інших національностий в Польщі — Німців, Жидів, Білорусинів, Росіян, — відграючи в сім бльоці першу ролю.

Скрізь по краю закладаються місцеві виборчі комітети; відбуваються численні передвиборчі віча. В Холмі і в Луцку зачали виходити українські часописі — „Наше Життя" й „Українське Життя", які з честю і великим національним достоїнством обстоюють інтереси свого краю і народу. Особливо гарне вражіннє справляє холмська часопись „Наше Життя", дуже змістовна і культурна, тільки замала розмірами.

В часописях вже оголошено державну лісту кандидатів на послів до сойму і сенату від Бльоку національних меньшостий. Є там на третьому місці інж. А. Васильчук, з Холма, на девятому місці Я. Войтюк, редактор „Нашого Життя", з Холма, на 16 місці В. Трофимюк, учитель з Почаева.

По державній лісті навряд чи зможе пройти до сойму хоч би один, перший український кандидат, бо 72 послів, які по сих державних лістах вибираються, мають бути поділені між ті партії, які при виборах по округам (372 посли) проведуть найбільше своїх послів, а взагалі мати-муть не меньше як 6 послів. Отже при найліпших успіхах державної лісти бльоку національних меньшостий, на неї не може припасти богато послів взагалі, а спеціяльно послів Українців.

Натомісць при виборах по округам лісти Бльоку національних меньшостий мають деякі шанси успіху. Не рахуючи інших не польських областий — німецьких, білоруської — на одні українські области припадало-б поверх 30 послів до сойму. Пропорціонально до числа українського населення в сих областях Українці повинні-б провести найменьше 20 своїх послів, але коби провели бодай 10, то і се був би великий успіх.

Річ в тім, що на пограничі національні виборчі округи викраєно так, що чисто українські околиці злучено з польськими, щоби в сей спосіб забезпечити вибір Поляків. Се відноситься особливо до Холмщини і Підляша. Щодо Волині, то туди послідніми роками наплило богато польських кольоністів та всякого польського урядництва, яке буде брати участь у виборах, багато-ж місцевого українського населення буде позбавлено виборчого права через сваволю польської адміністрації, просто через не включенне до виборчих списків.

Далі серед самих Українців є богато деструктивного елементу, що за шматок гнилої ковбаси маму рідну продають і підпирають на виборах польські партії, які всякими неправдами убігаються о посольські мандати на українських землях.

І серед Жидів та Росіян не всі ідуть за Бльоком національних меньшостий, особливо дивним є поведення Савінковської ґрупи, яка ворожо виступає проти Бльоку і підпирає польські партії.

Отже Українцям Холмщини, Підляша, Полісся і Волині доводиться переборювати богато перешкод, щоб осягнути свою ціль, — мати в польському соймі **незалежне** національне представництво. І коли вони ті перешкоди переборють бодай в части, се буде доказом великої сили української національної ідеї та орґанізаційного сприту її речників на наших північно-західних окраїнах.

Се буде мати також велике значіннє для Галичини, яка участи у виборах не бере, бо українські посли з інших українських земель стануть речниками й галицьких Українців, оборонцями їх прав на самостійне державне істнованне. Тому то галицькі Українці, бойкотуючи вибори у себе дома, велике значіннє привязують до виборів на Холмщині, Підляші, Поліссю і Волині, а українська еміґрація в Америці повинна дати Українцям сих земель активну матеріяльну поміч.

А. В.

Відень, 5. жовтня, 1922.

ІРЛЯНДСЬКА БОРОТЬБА В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Заворушення.

„Ґазета Цодзенна” доносить, що в селі Оброшині напали Поляки на дім українського пароха і підпалили збіжа. Т тому селі перебуває військо. Між населенням і військом прийшло до перепалки і крісової стрілянини.

Замах на залізницю.

Як нас повідомляють, на лінії Вигнанка Іване Пусте, біля Ґермаківки вискочив потяг із шин, наслідком чого залізничий рух перервано на 48 годин. Стверджено, що причиною катастрофи було вирвання шин. Справників не вислїджено.

Пожежі.

Дня 18. вересня спалено фільварок в Звягли пов. Борщів. Того самого дня невідома рука вибила вікна в поліції в Сколім пов. Борщів. В Ставчанах згоріло панське збіже, в Бартатові стирта вівса, в Стрілкові пов. Стрий згорів фільварок ґрафа Бруніцкого. В Баківци пов. Бібрка напало кількох підозрілих студентів (?) узброєнеих в кріси і прогнавши варту, що пильнувала фільварку підпалили стирти збіжа. Шкода виносить 60 міл.

Дальше довідуємося, що 26. вересня згорів фільварок в Стриганцях пов. Стрий. До села спроваджено карну експедицію, в складі 200 кавалеристів. Другої ночі згорів фільварок в Підгірцях коло Стрия. Туди прийшла також карна експедиція.

Смерть члена гуцульської

Як доносить польська преса убитий член гуцульської делегації називався Юрко Петрійчук. Його замордовано вистрілом з револьвера з пімсти за те, що він їздив з чолобитнею до начальника польської держави Пілсудського. Поліція наложила 200 тисяч марок нагороди для того, хто викриє убийника, але безуспішно.

Карні експедиції.

По селах станиславівського повіту, розташовано військо для здавлення „саботажу”.

Особисті труси на двірци.

Двірець у Львові є переповнений поліційними агентами, які вважають підозрілою кожду людину, що розмовляє по українськи. І так в четвер дня 8. вересня с. р. перевели строгий особистий трус, на тому, що розмовляв з п. Зофією Онишківною по українськи. Онишківну слідили агенти, безправно арештували її і завели на поліційну сторожу. Тут поліційний агент (25-літний хлопчина) намагався в нахабний спосіб перевести особистий трус і лише крик і плач дівчини відвів його від цего.

Репресії.

В Добрянах закватировано одну сотню кінноти з Ланьцута. Війта, якому приказано принести яєць, молока і пр., а який очивидячки всього не міг доставити — побито до крови. Також побито до нестями одного з господарів, який протестував проти простого рабунку сіна із його стодоли. Після 8-ої години вечером не вільно ні світити, ні показуватись на вулицю села.

На днях староство скликало усіх війтів повіта на „сесію” до Стрия. Тут п. комісар Згода загрозив, що як до суботи (30. м. м.) не будуть доставлені підписи членів виборчих комісій, на усіх наложена буде кара по 200,000 мп. А як війти спротивляться дати лісту виборців з печаткою і підписом, у ці села будуть післані карні військові експедиції.

Голодівка в тюрмі в Перемишлі.

В слідчій вязниці окр. суду в Перемишлі сидять від 14. липня 1922 Франц Заяць, Волод. Кавцьо, Іван Осип Третяк, Василь Бапяк, Василь Шот та Іван Денис Молещій всі з Судової Вишні, підозрілі за злочин з § 4 зак. з 27. V. 1885, доконаний через атентат на будинок поліції в Судов. Вишні. Слідство, яке виявило повну безпідставність підозріння, було покінчене дня 18. вересня 1922 і того дня передано акта прокураторії. Речинець визначений § 112. к. п., давно минув, а прокуратура по нинішній день слідства не застановила, ані не внесла акти обжаловання. Заяви й особисті інтерпеляції адв. д-ра Загайкевича, щоби приспішити слідство і випустити арештованих на волю — остали без успіху. Інтервенюючому в прокуратурі дня 26. с. м. д-ру Загайкевичеви заявив прокуратор Юркевич, що в прокуратурі справа пробуде що найменше ще який тиждень.

Дня 27. с. м. розпочали увязнені голодівку. З приводу цеї пинявости перем. прокуратури вислав др. З. дня 27. с. м. зажалення до надпрокуратури у Львові.

Наглі суди в Тернопільщині.

Тернопільський воєвода п. Ольпінські оголосив дня 20. вересня публичними афішами в польській і українській мові до числа 608/Т введення наглих судів в цілому тернопільському воєвідстві за злочини з § 85 з. к. (публичне насильство через злосливе ушкодження чужої власности), з § 134 з. к. (убийство), з § 166 з. к. (підпал) і з § 190 з. к. (рабунок). Що до сих злочинів здержано компетенцію звичайних судів, себто трибуналів орікаючих і лави присяглих, а віддано їх наглим судам яко трибуналам надзвичайним, що рішають в сумаричному поступованню і на випадок узнання підсудного винним видають тільки вирок смерти, від якого нема ніяких средств правних і який до трьох годин про проголошенню вироку мусить бути виконаний, хиба що в міжчасі перед екзекуцією наспіє уласкавлення. Вердикт наглого суду мусить бути одноголосний, инакше справа йде перед звичайні суди.

В оголошенню, якого не писав правник-знавець карного права і карної процедури, сказано, що властиво не вводиться на ново наглих судів, але привертається назад їх діяльність ще з 15. мая 1919 ч. 7856 адм. Автор сього зарядження мав очевидно на оці, щоби під компетенцію наглих судів піддати всіх причасних до підпалів панських стирт і панських фільварків, що мали місце ще перед 20. вересня с. р., а яких досі не зловлено. Таке зарядження є протизаконне, бо під компетенцію наглих судів можна віддати тільки сих підсудних, що закиненого їм злочину допустилися по оголошенню наглих судів. З окрема, що до тернопільського воєвідства, то наглі суди в останніх часах тут не істнували, а наведені в воєвідському оголошенню злочини підпадали під звичайну компетенцію орікаючих трибуналів чи там лави присяглих. Впрочім наглі суди вводиться з правила тільки при виїмковім стані, якого тепер нема.

В мотивах оголошення подано, що супроти частих випадків підпалу, мордів, рабунків і ушкодження середників публичної комунікації належить завести наглі суди для привернення ладу і порядку та безпеченства майна і життя. По правді однак кромі підпалів панських стирт і паських маєтків, нема тут на Поділю ні мордів, ні грабунків. Впрочім введення наглих судів хоч би для припинення підпалів є непотрібне, бо вже на основі § 167 а) з к. є епередбачена кара смерти на сих, що творять банди наміряючі підпалом ширити знищення (wenn der Brand durch besondere auf Verheerungen gerichtete Zusammenrottunp bewirkt worden ist). Вже по оголошенню наглих судів були тут випадки підпалів двірських стирт і фільварків. Досі не увязнено тут ні одного виновника підпалів.

Д-Р О. НАЗАРУК В НЮ ЙОРКУ.

Одинока нагода для громадян Ню Йорку та околиці послухати промови представника галицького правительства на Канаду, д-ра Осипа Назарука, який, повертаючи з Українського Конгресу з Филаделфії, вступить до Ню Йорку

В НЕДІЛЮ, 29. ЖОВТНЯ 1922

о годині 2.45 пополуд. до Українського Народного Дому, 217 Іст 6-та улиця.

Тут відбудеться

НАРОДНЕ ВІЧЕ

Щоби як слід привитати Достойного Гостя, зволять українські Братства та Товариства з Ню Йорку уставитися вже о годині 2.30 по обіді на салі з прапорами та відзнаками.

З огляду на брак місця запрошується на віче лише тих Українців та Українок, котрі готові зложити жертву на негайну поміч рідному краєви.

ЗА НЮЙОРСЬКУ ЛІГУ ГОРОЖАН ТА ВЕТЕРАНІВ УКР. РОДУ:

Стефан Дембицький, голова,
Тимко Мілещук, секретар,
Михайло Першин, командант.

При сій нагоді пригадується нюйорському громадянству, що в середу, дня 1. падолиста відбудеться о годині 8. вечером в Народнім Домі

СВЯТО ПЕРШОГО ПАДОЛИСТА

Святочна програма. Вступ 50 центів від особи. 47,49,51

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповідання з середини 16-сотих років.

(4)

Отже шляхта, що захоплена страшними вістями не хотіла ризикувати утечі, глядала захисту в сильно оборонних замках.

Пятницький замок був один з ліпших. Уміло боронений міг видержати дуже довгу облогу. Доохрестна шляхта доразу звернула на него свою увагу. На дорозі до замку день і ніч скрипіли ози. Шляхта, як польська так і українська звозила своє золото і срібло, свої самоцвіти і шовки, свої жінки і діти. Самі сідали на коні і... як хто. Найбільше було таких, що втікали на захід. Десь хтось ішов до табору, в котрім збиралося шляхоцьке ополчення скликане королем. Загал польської шляхти, не любив воєнних трудів і ще менше мірятися з ворогом, котрий не жартує а справді бє. До польського табору ішли головно ті українські шляхтичі, котрих огірчили рабунки і морди рознузданої черни. Щоби спасти жінок і дітий, щоби не піти жебрачими стежками, кинулися в обняття Польщі і разом з найміленими Польщею Німцями заслоняли її власними грудьми. Проливаючи в обороні Польщі свою власну українську кров в боротьбі з тими Українцями, що свої голови клали за волю України, вони не лиш не дали другим розбити тюрми, в котрій самі стогнали, але навпаки, кували на себе самих нові кайдани.

Між тими, що в пятницькім замку захистили свої дорогоцінности, були й такі, що ні втікли на захід, ні пішли до польського табору. Дехто прокрався до Хмельницького, або пішов до галицького війска Височана, котре опісля зєдинилося з Хмельницьким. Вони свої маєтки також складали в оборонних замках, бо хоч ішли класти голови за волю України, ні їх добро, ні жінки й діти не мали помилування у черни. Очивидно, що свій перехід до Хмельницького затаювали, бо инакше Поляки були би поконфіскували їх маєтки.

Сильний, але бідний замок Пятницьких став тепер повною скарбницею всеї доохрестної братії шляхоцької. Сюди звезено, очивидно, лише річи малі обємом, але важкі вартістю. Самі скринки і шкіряні міхи. Господар при властителях і свідках провірював зміст скринок і міхів, вписував в замкову книгу і властителям давав письменні посвідки. Поки що все то зложено в нарожній башті. Ключі від неї господар все мав при собі. Ті, віддані під його ключ скарби він мав умістити в місци ще безпечнійшім: в льохах замку, що були під тою баштою і замурувати вхід до них.

Пятницький дві добі не зажмурив очий. В день і в ночи ходив мов сновида. Хто заговорив до него, хоч би жінка, або й дитина, не відповідав, бо не чув, або відворкнув коротко і злісно, так що люди боялися далі говорити до него.

Чи морочило його питаннє, що буде з річию посполитою польською? Чи мучила його непевність, що замок може не видержить напору збунтованого хлопства, або козацької сили? Чи може давило його почуттє відвічальности за чужі, його замкови і його чесноті віддані скарби?

Аж по другій неспаній ночи його чоло випогодилося. Внутрішна боротьба скінчилася словами:

— Не богато возьму... з тих скарбів. Лише тілько, щоби маєток очистити з довгів і розпочати нове, спокійне життє. Я вже застарий, щоби жити таким життєм, яким доси жив. І діти підростуть. Вже є троє і сам Господь Бог знає, кілько їх ще буде. Якось треба обезпечити їх будучність.

При сніданню був веселий, вічливо розмовляв з всіма і жартував.

— Аж тепер, міркую, безсонниця відчепиться. Чую, що як ляжу, то буду спати дві, три доби. Але се було би забогато. Постеліть мені в комнаті при башті зі скарбами. Як би я не пробудився до заходу сонця, то роздрухайте мене. Тоді, коли сонце буде за хрестом костела в Соколівці.

Оглянув замки в башті, всунув ключі за пазуху і нероздягаючися, ляг спати. Заснув зараз і спав як камінь. Ледви розбудили його. Пішов на вечеру. При вечери сказав, що ще не виспався, та що іде назад спати. Обійшов цілий замок, щоби провірити, чи вартові на своїх місцях. Кождому вартовому сказав клич, яким повинен був зголоситися кождий, хто хотів увійти до замку, або вийти. Конечна була велика обережність, бо вешталися агенти Хмельницького котрі підглядали замки, щоби знати, як би то їх мож було взяти і бунтували замкову службу. Вернув назад до комнатки при башті.

Його нова спалня мала ще другий вихід: на маленьке подвіре при башті. Подвіре було окружене високими мурами замкових будинків. Окрім дверий з комнатки і одного вікна в башті, не виходили на подвіре ніякі инші двері ні вікна. Перед дверми башти стояв вартовий.

— Я до півночи не буду спати, — сказав Пятницький до вартового. — Так довго ти тут непотрібний. Пройди мою спалню і стань перед входом до спалні.

Вартовий пішов. Пятницький засунув за ним двері дубовою поперечкою, щоби не вриканий не міг вернути. Засунув також двері з сіний на велике подвіре. Взяв з комнатки каганець і пішов до башти. Оглянув бійниці, чи добре позаслонювані, так щоби знадвору не видко було, що в башті хтось із світлом. Став перекидати скринки, міхи, клунки. Списував реєстр, отже знав, що в чім є. З одної скринки виймив добрий гаманець з самими дукатами і поклав коло дверий. Коробку з таким самим змістом поклав біля гаманця. Там поклав також коробку з перстенями, ланцами, намистами, та иншими такими цяцьками. Саме золото і срібло, самі рубіни і змарагди, жемчуги... Взагалі відкладав все те, що було малесеньке обемом, але величезне ціною. Невеличка була купка під дверми, але маєток величезний. Кілька родин зробила би бизконечними богачами.

Коли так вже вибрав і відклав на бік все, що йому треба було, заніс каганець до спалні, взяв дві малі порожні деревляні коробочки і вернув до башти. Відхилив килим, котрим було заслонене вікно на подвіречко і кинув одну коробочку до керниці, так що вона вдарила об її стіну, відбилася, вдарила об другу і впала на дно у воду.

— Сусе Христе! — скрикнув вартовий.

Пятницький підождав троха і кинув другу коробочку. Вона таксамо з глухим стукотом пішла на дно керниці.

— Во імя Отця і Сина... — хрестився вартовий.

Пятницький боржій до спалні. Відсунув поперечку і відчинив двері, бо вартовий товк пястуком, далі став оброблятн їх прикладом мушкета.

— Ти вдурів?! — питає Пятницький.

— Бо тут можна вдуріти! — відповів вартовий вскакуючи поквапно до комнати. — Там товчеся якась нечиста сила. Сидить в керници. Я, пане, більше не переступлю порога на се подвіре, хоч би ви мали за непослух відрубати мені голову.

— Не плети дурниць!

— Не дурниці, пане. Я чув на власні вуха.

(Дальше буде).

З ГОЛОДУЮЧОЇ УКРАЇНИ.

Недавно подали ми скільки виписок з звідомлення присланого з голодуючої України представниками Жидівскої Допомогової Конференції в Парижі. В слідуючім вибираємо деякі відомости з виданого в вересни с. р. циркуляра „Американської Християнської Допомогової Місії для Росії, України і Східної Европи". По своїй програмі місія зорганізована для того, щоб посилати харчі, одежу, гроші і ліки на „голодом і пошестями навіщену Україну" і до инших частин Европи. „В своїй організації і праці вона не-сектанська і хоче послужити всім, однаково Християнам і не-Християнам, одначе почуває на собі окремий обовязок помогти нашим многострадальним християнським братам на Україні". Чотири представники місії виїхали на Україну, щоб познакомитись з положенням в голодуючій полосі і розділяти допомогу, і з них пастор О. Р. Палмер тепер вернувся та на основі власних помічень, урядових російських інформацій і звідомлень Інтернаціонального Комітету для Допомоги Росії (Нансена) хоче „представити американському християнському громадянству становище голодуючої України".

Причини голоду, він каже, такі: „тяжка й довго треваюча посуха, яка торік виснажила ту родючу Україну, що звичайно може не лиш себе прогодувати, а й достачити харчів для других країв; зменшенне засівного простору; винищенне хліборобських знарядів, яких не було чим замінити; втрата більш як половини коней потрібних для управи ріллі". З двацяти-шести міліонів населення теперішної української території голодає пять до шість міліонів людей. З округів подають таку статистику голоду:

Округ	Населенне	Голодуючих	
Одеса	1,951,000	350,000	50%
Николаїв	1,420,000	700,000	50%
Катеринослав	1,910,000	770,000	18%
Запороже	1,288,000	1,000,000	78%
Донець	3,112,000	675,000	22%

Та щоби зрозуміти, яке несказане лихоліттє навістило народ України, мало того, щоб подивитись на ті жахливі числа. Треба поїхати на села, піти по хатах і придивитись до життя і вимирання людей. Земля спалена посухою до того, що вигоріла всяка трава і обсипалось листя з дерев. Солома з криш здерта на корм для худоби і для людей. Люде поїли вже собак, котів і здохлу худобу. Раз-у-раз зявляється вістки про людоїдство. По хатах лежать безсилі, безпомічні і безнадійні полу-живі скелети і дожидають смерти. За голодом прийшли пошесні хороби. Тиф і хорлєра лютують, люде вигибають.

Щоб на те порадити — звісно. Ратувати їх можна харчами, одежою, медицинами, грішми Один доляр вистарчає, щоб на Україні прогодувати дитину цілий місяць; правда, вона дістане їсти лиш раз на день, але стільки, що проживе не голодуючи. За два доляри можна прогодувати цілий місяць дорослу людину. Здаєтьсл мало в Америці таких людей, котрих не сталоб на те, щоб захоронити від голодної смерти одно життє на Україні. Один десяти-доляровий пакет Американської Допомогової Адміністрації дасть тром людям досить харчів на цілий місяць, щоб могли їсти не раз, а три рази на день. Більші гроші очивидно більше зроблять: пятьсот долярами можна удержати цілий місяць харчову станію для пятьсот українських дітей.

Та люде голодають, хоч не так масово, й поза голодними округами південної України, — голод єсть і по деяких селах Київщини та Полтавщини. До нужди потрохи звикається ще поки доїхати до України. Адже й в Польщі родина зложена з батька, матері і трех дітей мусить вижити за яких 17,000 марок або три американських доляри на місяць, звісно, годуючись тільки чорним, гливким хлібом, — та й того не вистарчає для ситости. Але переїхавши українську границю бачиться, що відносини все гірші й гірші чим дал на схід і на полудне. В північній Україні сего року жниво гарне, але для всеї країни його ніяк не вистарчить; землі було оброблено і засіяно далеко не стільки треба. Піти з селаназаробітки нема куди. По містах роботи нема, а хоч десь колись трапиться, то плата дуже мала, тоді як споживчі продукти раз-у-раз ідуть в гору. Одежу, яку хто мав, люде вже давно виносили, нової фабрикують мало та й тої, що є, мало хто в силі докупитись. Надходяча зима принесе ще чимало тяжкого терпіння і тяжкої смерти на Україну.

ПОЗІР! УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ З МІННЕАПОЛІС, СТ. ПАВЛ І ОКОЛИЦІ.

В НЕДІЛЮ, 29. ЖОВТНЯ 1922 Р.
о годині 7-ій вечер
в церковній гали, University & 6th Av., N. E., Minneapolis, Minn.
— відбудуться —

НАЦІОНАЛЬНІ ЗБОРИ

Проситься щирих Українців, розуміючих теперішну хвилю в Східній Галичині, до численої участи. Для Лейбових товаришів вступ зборонений.
47 КОМІТЕТ.

NEW YORK, N. Y.
ВЕЛИКИЙ БАЗАР
Української Гр. Кат. Парохії св. Юрія, 28 East 7th St., New York
КОЖДОГО ВЕЧЕРА ВІД 25. ЖОВТНЯ ДО 11. ПАДОЛИСТА 1922 Р. від 6.30 до 1. години.

Много вартісних дарунків всілякого рода призначено до роздачі.
Запрошується всіх до як найчисленнійшої участи.
47,50,51 КОМІТЕТ.

ПОЗІР! CENTRALIA, PA. ПОЗІР!
Заходом 6-тої Сотні Січовиків
відограєсь представленнє

СВЕКРУХА ЕВДОХА
ДНЯ 29-го ЖОВТНЯ в гали церковній.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Яків	п. П. Височанський
Евдоха	п-на К. Грабарович
Іван, син	п. А. Хращевський
Олена, дочка	п-на А. Гакімер
Ксеня, невіста	М. Кривецька
Маруня, дитина	А. Филяк
Атаназій, війт	М. Прокопчук
Петро, господар	Я. Краеніцький
Семениха, жінка	М. Пукица
Василиха, жінка	М. Мигович
Парубок I	Г. Масинець
Парубок II	Ф. Касенич.
Дівчина I	А. Филяк
Дівчина II	А. Писарчук
Дівчина III	М. Поточна

Режісер: Стефан Прихода.
Початок точно о годині 6. 30 вечер.
Ціни крісел: I-рядні 75 цнт.; II-рядні 50 цнт.; III-рядні 35 і 25 ц., діти 10 ц.
Отже запрошається всіх місцевих і дооколичних на се представленнє, котре представляє краєве життя, як проживали наші предки. За вдоволенне ручить — КОМІТЕТ. 47-48

ПРО КОНЦЕРТИ У. Н. ХОРУ.

Просимо наших дописувателів подавати нам бодай короткі звідомлення про побут і концерти У. Н. Хору в поодиноких місцевостях.

ПРИГАДКА ДО ЕМІГРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ З. У. Н. Р.

З кінцем червня н. р. звернулися ми до всеї нашої еміграції з проханнем о співучасть в праці над зложеннем „Пропамятної Книги" еміграції Західно-Українських земель за час від Установчих Зборів Української Національної Ради у Львові, це є від 19. жовтня 1918 р.

Як кінцевий речинець присилання матеріялів назначили ми кінець вересня 1922 р.

Та хоч всякому ясно, що побіч творення історії не меншу ролю для будучности народу грає й її писання — зазив наш не знайшов загального відгомону у тих до котрих ми звернулися. Вправді много чільних осіб зголосило й приректо вже свою співучасть у праці то всеж таки з присланих зглобіщених матеріялів не могли би ми скласти навіть скромненької книги.

А чейже події послідних чотирох літ у історії нашої Батьківщини й усі зусилля над відбудованнем нашої державности заслугують на це, щоби їх зберігти й передати грядущим поколінням. Тим більше що наш побут на політичній еміграції вже мабуть недовгий і що в коротці вернемо на рідну землю й візьмемося там до дальшого творення нашої історії — а тоді за тяжкою працею небогато стане часу на списування минулого й стати може легко, що неодна важна подія піде в забуття.

Причину цього, що не всі ще відізвалися на наш зазив, хочемо бачити не в легковаженню цеї важної справи, а в надто короткому може речинці, який ми поставили для присилання матеріялів, як також і в цьому, що не досить може ясно начеркнули ми, що завдання „Пропамятної Книги" буде обняти всі ділання нашого народнього життя в згаданому часі, те що нашим стремлінням є, щоби вона стала збірником праць, начерків, споминів а хочби й поодиноких коротких уваг але дійсно цілої еміграції.

Тому, що справа зложення „Пропамятної Книги" в такому виді, як річ превеликої ваги, лежить нам дійсно на серці — продовжаємо речинець присилання праць (рукописів, малюнків, рисунків, і звимок) до 30. падолиста 1922 р. в надії, що до-того часу наплине вже богато матеріялу, з якого вдасться нам дійсно зложити велику духову скарбницю нашого народу за цей великий час.

Про близші інформації просимо звертатися до Виділу К. П. К. Українського Табора в Йозефові, в Чехословаччині, де всяке листування буде полагоджене відворотною почтою.

Культурно Просвітний Кружок українського військового табора в Йозефові, Ч. С. Р.

ЩО Й ЧОМУ ЛЮДИНА ПОВИННА ЇСТИ?

(Др. Герман М. Бігс, нюйорський комісар здоровля).

Загально люде думають, що чоловік має їсти все те, що йому смакує, і не їсти того, що йому не в смак. Така гадка є помилкова і її повинні особливо остерігатись матері. Бо від того, як дитина з малку віджиплена, залежить не тільки сила людського організму на ціле життя, але до певної міри й ціла людська натура. Таку думку хтось-то висказав навіть: „Скажи мені що ти їси, а я скажу, який ти".

Коли мати годує дитину ріжними ласощами, замісць тим харчем, якого дитині треба, то дитина тратить апетит, робиться химерною і виростає з недоплеканим організмом. Ті вади, які шкодять і докучають людині ціле життя, — криві ноги, гнилі зуби, неправильні щелепи, — є часто наслідком злого відживлення в дитинстві. Але й доросла людина, як буде нерозумно їсти тільки те, що особливо любить, а не те, що потрібне для здоровля, може набавитись ріжних хоріб: цукрової слабости, хороби Брайта та інших. Інтересно, що всякі уряди витрачують богато більше грошей на досліди й навчання, як годувати коней, коров та свиней, ніж на те, щоб люде відповідно кормились і щоб людська порода виростала здоровою та сильною.

Науково розсліджено і доказано, що не всяка їда має в собі потрібні складники для відживлення людського організму. А як і має, то не в однаковій мірі. Декто думає, що хліб, мясо та картопля зовсім хватить для життя і здоровля. Але ні. Для життя і здоровля цього замало. До хліба, мяса, картоплі треба ще конче додати ярини: салати, капусти, шпінаку чи салери. І передівсім молока, чи якогось молочного продукту: сира, сметани, чи чого. Для дорослої людини треба пів кварти, а для дитини кварту молока на день. Тілки такий харч задовольняє всі потреби людського тіла.

Як відомо, підчас травлення чи „переварювання" жолудком спожитого харчу, виділюється тепло для огрівання тіла і витворюється та присвоюється організмом потрібні і поживні складники. Тому й кождій людині варто дещо більше знати про те, що їсти, чому, і скільки треба їсти. Навіть як у звичайну піч напхати забогато, або недоброго угля, то не буде ні тепла ні полумя й уголь змарнується. По своїй будові і людський організм є теж наче піч, тільки богато делікатніща і треба уважати, що в неї пхати, аби не зіпсувалась.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Хто знавби де находиться моя сестра **АННА НИКУЛЯК**, родом з Кицмань, Буковина, зволить ласкаво подати цю відомість або мені або через часопись „Український Голос". Її довоєнна адреса була: Anna Nykulak, P. O. Hom Sid (Lid), Hamilton, Ont., Canada. Прошу всі українські часописи о передрук. **Мелася Никуляк, учителька в Заставні, Буковина, Румунія.** 46-47

ГРЕКО КАТОЛИЦЬКА ПАРОХІЯ в Frackville, Pa. пошукує дякоучителя котрий умівби провадити хор, школу і представлення. Місце може обняти сейчас. Платня після умови. Голоситись до предсідателя церкви **Andrew Koropczak, 423 Middle St., Frackville, Pa.** або до секр. парохії **John Kryba, 132 No. R. R. Ave., Freckville, Pa.** 45-47